

INSERTIUNI:

se plătesc cu prețuri foarte reduse.

Manuscrisurile sunt a se adresa redacției și acelea nu se înapoiază.

Epistole nefrancate nu se primesc.

ACTIVITATEA

ABONAMENT:

Pe an 6 cor. pe 1/2 an 3 cor.

Pentru plugari—țărani pe an 4 coroane.

Pentru România și străinătate: Pe an 16 franci.

Un număr costă 12 bani.

EDITOR, PROPRIETAR ȘI ȘEF-REDACTOR:

DR. AUREL MUNTEAN

Apare în fiecare Joi.

REDACTOR RESPONSABIL:

LAURIAN BERCIAN

Dela Sigmaringen la București.

Pe podul unui vapor, ale cărui roți scormoniau vesele apa Dunării, o mulțime de oameni, de toate neamurile și de toate clasele, ședeau îndesuiți într'un amestec cu toții. Erau Rusaliile, după calendarul nou, și multă lume luase vaporul ca să facă o plimbare pe Dunăre. Mulți dintre călători erau de aceeași; alții erau negustori și călătoriau în treburile lor comerciale. Era un amestec de limbi, vioiu și nesfirșit. Ziua era frumoasă, și călătorii bine dispuși, și toți vorbeau, mai ales politică, pentru-că tocmai isbucniseră dușmăniile între Austro-Ungaria și Prusia, și acum, în fața războiului ce avea să se pornească, umblau fel și fel de șvonuri, cum umblă de obicei la prilejuri de-acestea. Pe partea unde erau călătorii de clasa adouă, n'ai fi găsit pentru nu știu cât un loc liber, așa era de îndesuiată; reprezentanții poate a douăsprezece soiuri de neamuri și-au dat aici întâlnire și s'au îngrămădit printre pachete și cufere, care cum putea și cum da Dumnezeu. Un taraf de lăutari, cocoțați pe lăzi, cântau în ruperea arcușului; Români, Sârbi, Bulgari, se munceau să se înțeleagă la vorbă; câțiva Unguri, negustori de vite, rotunzi ca butoalele, își povesteau șiretlicurile și gimbușiile, preoți Ruși își numărau mătâniile, o grupă de Turci stăteau de-o parte pe covoarele lor, visând, fumând și nepăsându-le nimic de tot ce era împrejurul lor.

Între călători era unul tânăr, îmbrăcat în niște haine de vară bine potrivite, tăcut și serios, care atrăse-

se asupra lui atențiunea câtorva călători, căci purtarea sa și mișcărilor sale elegante și sigure nu se prea potriveau cu locul și cu societatea dimprejur. El se retrăsese de-o parte, într'un colț, și acolo printre pachete sure, ținea pe genunchi o mapă și scria, o scrisoare se vede, care trebuie să fi fost de mare importanță, pentru-că el sta de multe-ori și se gândia îndelung ce să scrie și în urmă scria cu multă băgare de seamă. După ce și-a pus numele sub scrisoare și a închis-o, a scris pe plic așa: »Maiestății Sale Impăratului Franz Iosif al Austro-Ungariei«. Tăcutul tânăr s'a sculat apoi, și-a întins mâinile, ca omul obosit. Și era într'adevăr obosit, palid de nesomn și de grije. Ochii sei priveau departe de-a lungul Dunării, par'că vrând să afle mai degrabă ce căutau. Eată ei se aprinseră de-odată, de o bucurie mare, că în zare departe începură să se ivească turlele bisericilor din Turnu-Severin, cel dintâi oraș românesc pe Dunăre, când vii din susul apei. Vaporul s'a apropiat, și în urmă s'a oprit în fața orașului. Mulți călători s'au scoborât pe mal. Între ei și tăcutul tânăr, dar' căpitanul vaporului a voit să-l oprească, pentru-că biletul lui era pentru Odessa. Pe când căpitanul sta de vorbă cu tânărul acesta, oprindu-l pe punte, mai mulți călători de clasa întâi trecură grăbiți pe lângă el, scoborâră pe mal, apoi scoțând pălăriile, făcură un front în fața tânărului călător, ear' unul dintre ei, ministrul Ioan Brătianu, îl rugă să ia loc într'o trăsură ce stetea gata. Atunci căpitanul cuprins și de mânie și de spaimă, strigă: »Pe legea mea! Așa trebuie să fie prințul de Hohenzollern«!

Era el, Prințul Carol, pe care poporul românesc, sătul de risipa și reaua

chiverniseală a Domnitorilor de mai înainte, îl alesese Domn cu o mare majoritate de voturi, cu vre-o câteva săptămâni înainte. Multe pedeci se puseră în drum și au trebuit să fie biruite până-ce prințul — pe atunci tânăr de 27 de ani — se poată pune piciorul pe pământul României. Drumul până în România trecea prin împărăția austro-ungară, și cea mai mică nebagare de seamă ori întâmplare neprevăzută putea să descopere pe Prinț și să-l aducă în primejdie. Prințul era mereu pe pază, îngrijat, și, nici vorbă nu era să închidă ochii, fie zi, fie noapte. Primejdie pretutindeni, și chiar în urmă, când a lăsat trenul la Baziaș în Bănat, a fost nevoit să aștepte două zile într'o stație austro-ungară până să vie vaporul; ear' la masă în restaurant și pe peron, Prințul — pe care, se înțelege, nu-l cunoștea nimeni — auzia fel și fel de vorbe urite la adresa lui și câte și mai câte păreri spuse cu patimă și cu batjocură despre el. »N'o să prindă el rădăcini la noi! N'o să treacă mult și Prințul Carol o să-și ia lumea în cap, ori de bună voie, ori gonit!« Aceasta era cea mai blândă prorocie ce i-se făcea.

Starea lucrurilor în România era într'adevăr rea. În biata țeară, care purtând jugul turcesc a fost atâtea vreme câmpul de luptă al vecinilor ei, domniau încă stări de lucruri orientale: nu era cale ferată nici măcar de-o palmă de loc, șosele bune erau foarte puține, visteria statului goală, datoriile publice mari, puțintica armată de 8000 de oameni era nedisciplinată și rău înarmată, școalele, ca vai de lume, magistratura puțin dezvoltată, abuzul și corupția și fraudă banilor publici erau de toate zilele, apoi, pe lângă toate, certuri în lăuntru și lupte zadarnice de par-

tid. Nu era destul cu asta: Rusia pândia timpul și ocaziunea să-și facă treburile, ea ar fi voit cu mare drag să alipească România de întinsul seu imperiu, tot așa cum dorea și Austro-Ungaria. De aceea în Rusia și Austria nici nu voiau s'audă de un prinț străin pe tronul României. Franția stetea nehotărâtă, Prusia își avea nevoile sale cu războiul ce avea să isbucnească, ear' Regele Wilhelm, și ca Domnitor al Prusiei și ca șef al casei Hohenzollern, dintruu început n'a fost aplecat să încuviințeze urcarea unui Hohenzollern pe tronul României.

Trebuia îndrăzneală, trebuia deplină încredere în sine însuși și în poporul românesc, trebuia adânc sentiment de datorie, ca să pleci și să te încumeți la o faptă așa de grea și primejdioasă. Prințul Carol avu aceste însușiri; el nu s'a înspăimântat; dimpotrivă, cu cât piedecile erau mai mari, cu atâtea se lupta mai hotărât.

Primit de popor cu entuziasm, El a jurat la 10 Maiu, în sala de ședințe a Camerei, pe cruce și pe evanghelie, că va păzi legile României, va apăra drepturile ei și va păstra neștirbit teritoriul ei, și a adresat corpurilor legiuitoare o vorbire plină de însuflețire.

»Călucând pe pământul acestei țări, eu am devenit Român. Primirea plebiscitului îmi impune, știu mari datorii. Sper că-mi va fi dat a le împlini. Eu vă aduc o inimă leală, cugetări drepte, o voință tare de a face binele, un devotament fără de margini către noua mea patrie, și acel nebiruit respect către lege pe care l-am cules din exemplele date de ai Mei... Credeți în mine, precum cred eu în Domnia-Voastră.«

De atunci au trecut unsprezece ani. Și iarăși sosi primăvara în țară cu miros de flori și cu cântece de paseri,

FOIȘOARA

Dragoste ori economie?

Așa era la 1400. Astăzi?

Azi n'ai chip în toată voia în privirea-i să te pierzi. Cum îți vine, cum îți place pe copila s'o desmierzi. După gât să-și așezi brațul, gură 'n gură, piept la piept. S'o întrebi numai cu ochii: Mă iubești tu? spune drept! Aș! Abea 'ți-ai întins mâna, sare ivărul la ușe. E un congres de rubedenii, vre-un unchiu, vre-o mătușe lute capul într'o parte și te uiți în jos smerit.... Oare nu-i în lumea asta vr'un ungher pentru iubit?

Ah, genialule poet, cum ai știut tu ca să descrii, în câteva rânduri geniale, un întreg războiu, o întreagă epocă din istoria acestei nenorocite țări. În adevăr, în loc să zici, că Românii au plecat la Plevna, s'au luptat vitejește dovedind străinilor, că ei își iubesc țara și, că țeara îi iubește; tu spui cu vorbe atât de simple, atât de mărețe, încât ele străbat drept în inimă: că nu ai chip azi să te mai pierzi în privirea copilei, să o desmierzi după placul inimii tale, să-și așezi brațul pe după gât și gură în gură, piept la piept s'o întrebi numai cu ochii:

Mă iubești tu? spune drept!

Și iarăși poetul, în loc să arate, că după războiul Europei s'a întrunit în congres la Berlin, ca să ne despoaie de atâtea și atâtea drepturi, el spune atât de simplu și înțelegător, că: ivărul la ușe sare și congresul de familie stă în fața ta, care ești prins în flagrant delict.

La 1400, după un războiu victorios, Românii culegeau roadele victoriei lor. Bucuria și munca netulburată erau roadele triumfului, cel puțin pentru un timp oare-care.

La 1878? — Nu ai voie să te bucuri singur de victorie. Nu ți-e permis să întinzi mâna pe după gâtul copilei și să o desmierzi. Sare ivărul și apare tanti Europa cu nenea Muscalul! Copila e pretinsa lor nepoată. Ea dispune de o zestre bunicică, e muncitoare și inteligentă, deci nu pot se o lase să-și ducă în voie traiul cu cavalerul; zestreă trebuie împărțită cu falsele rubedenii: Românul trebuie să muncească și România să producă întâi pentru străini și nu pentru sine, ca la 1400.

Eată pentru-ce poetul regretă timpul lui Mircea și pentru-ce critică cu atâtea asprime timpurile noastre și zice mai departe:

Sunt sătul de-așa vicață... nu sorbind al ei păhară, Dar' miseria aceasta, proza asta e amară.

Realitatea lucrurilor, această proză e amară. Nu războiul pe care-l sfințești cu mii de lacrimi și vieți, ci urmările lui sunt desastroase pentru România. Poetul pare că ar zice României și Românilor: Nebuni! Nu vedeți voi, că bucuria victoriei voastre va fi plâns în fiii voștri?

Și ce e mai trist, că copila ascultând sfaturile unchilor și a mătușilor — arz-le focul — mai împarte dragostea ei și prin vecini. De obicei aruncă bogățiile — frumusețile — peste frontieră și nici nu se gândeste, că acele bogății îi sunt dăruite de iubitului ce degeră la poartă, de cavaler. Ei bine, atunci de ce să mai ții la o copilă atât de depravată, cochetă și cu toane, ca și luna lui April? Nu vezi, că ești ridicol?

Așa este, dar' dragostea e veche, ear' copila e urmașa aceluia popor, care odinioară era stăpânul întregii lumi cunoscute pe atunci. Apoi cavalerul visa în tinerețe, că ea îl va iubi, că-l va privi peste umăr cu drag, când el va sta dus pe gânduri și astfel în armonie trăind vor țura roman întreg... din sărmana lor vicață și mai bună și mai rea. Istoria va spune odată, că România puternică nu a existat numai la 1400, ci și la 1900. Acum?

N'o mai caut. Ce să caut? E acelaș cântec vechi; Setea liniștei eterne, care-mi sună la urechi;

Care liniște o invoacă poetul? Aceea din naintea lui Darius? A Scipilor și vechilor Daci? Se pare, că da! Și care cântec vechiu? Epopea Daco-României? Acel carmen secular, ce acesta îl visa odată? Căci din acest cântec abia pe icl pe colo mai străbate câte o voce mai curată. Abia epoca lui Traian și Decebal, a lui Mircea, Stefan și Mihaiu bravul mai sunt doar vrednice de amintit în istorie. Incolo ce mai avem remarcabil din vieța poporului român? Doar în strigări iregulare vechiul cântec mai apare, se ridică câte puțin la suprafață spre a fi bine vizibil și earăși dispăre repede întunecat de vocea mai puternică, de cântecele mai de seamă ale altor popoare și de întâmplări mai vrednice de figurat în istoria omenirii. Dar' câte o voce mai curată...

Dar' tot șueră și strigă, scapără și rupt răsună. Se împinge tumultoasă și sălbatică pe strună. Nu strigă oare destul de puternic vocea războiului dela 1877? Gloria străbună nu a fost ea reînviată la Plevna? Nu a admirat lumea întreagă bravura oștenilor noștri? Poetul poate prin urmare să-și urmeze cântecul, dacă nu, să îl termine. Inse urmările războiului sunt rele, am putea zice, că sunt fatale pentru România.

(Va urma).

I. S. ORDEAN.

dar nimeni nu se mai gândia la plăcerile primăverii. Nori negri, nori ai războiului, se strinseră pe cer, și din clipă în clipă amenințau să-și reverse poporul. Trupe rusești cotropiră pământul României; neconținut treceau coloanele lor spre Dunăre, căutând să ia acolo poziții, dar ele nu veneau acum cu vrășmășie ca de altedăți, ci ca tovarăși de arme, pentru-că România înainte de izbucnirea războiului ruso-turc a încheiat cu vecinul stat al Rusiei un legământ și acum pornea însăși ea asupra Turciei cu putere neatârnată și purtând războiul pe socoteala proprie.

Alta era acum fața țării românești. Liniile ferate o străbăteau în toate direcțiunile, negoțul și circulația erau în vedită creștere, ear visteria se înfiripase. Certurile și frământările dinlăuntru făcuseră loc unui sentiment național, puternic și sănătos. La chemarea prințului Carol s'au adunat sub steaguri peste 100.000 de bărbați voinici, bine instruiți și bine înarmați, și 200 de tunuri așteptau să-și cânte cântecul și să-și asvirle ucigătoareale lor ghiulele în regimentele turcești, — entuziasmul cuprinsese toate sufletele, și tinărul stat al Românilor se afla într-o clipă de mare cumpeneală.

Sosise cu ajutorul lui Dumnezeu timpul, când România avea să-și scuture cea din urmă umbră de jug turcesc, ear pentru proclamarea neatârării fu aleasă tocmai ziua de 10 Maiu, ziua, în care intrase prințul înainte cu unsprezece ani în capitala țării. Un vesel învălmășag domnia pe străzile orașului București, care în tinăra sa dezvoltare se schimbase cu totul și din oraș oriental devenise cu încetul o capitală modernă; clopotele cântau, steagurile fâltau în vânt, gloate îndesuite se îndreptau spre palatul prințului, aducând părechii domnitoare urările lor de fericire. Părechii domnitoare, căci Prințul își alesese ca tovarășă a vieții, o femeie plină de inimă și de gingașe sentimente, pe Principesa Elisabeta de Wied, care mai târziu ca poetă, cu numele Darman Sylva, a fost o mijlocitoare între literatura românească și cea germană și în cel mai drăgălaș chip a luat parte la apropierea acestor două neamuri în nizuințele lor politice.

Principesa sta, alături de soțul său în sala tronului, primind deputațiunile. Veniră preoții, în frunte cu Metropolitul Primat; apoi ministrii, președinții senatului și ai camerei, înalții magistrați, și oficerii cei mai de rang, apoi aleșii populațiunii din București și ai țărânimii. Toate cuvintele acestor deputațiuni au fost pline de însemnătatea zilei și de mulțumire către prințul, care s'a străduit cu atâta rivnă întru înaintarea poporului său. Președintele camerei, Rosetti, i-a adus aminte prințului, cât de mult și-a ținut făgăduința când a zis: »Astăzi cetățean, ear mâne, dacă va fi nevoie, soldat, voui împărtași cu D.-Voastră soarta cea bună ca și cea rea«; ear Dumitru Brătianu, din partea senatului, a salutat pe prinț ca pe cel dintâiu rege al României.

Pasul hotărîtor în zilele acestea a fost proclamarea neatârării României. Lanțurile turcești au fost sfărîmate, ear țara, liberă de acum, a putut să-și urmeze liniștită drumul spre un țel nou. La Plevna, în groaznicul amestec al luptei, la Grivița în șanțuri, și sub zidurile Vidinului, Români au tăiat cu vitejească sabie toate legăturile turcești

cari i-au ținut atâtea veacuri în vasalitate. Steaguri românești, încununete cu coroanele biruinții, fluturau vesele, la întoarcerea lor, pe un pământ liber și într-o țară liberă, care, firește, aștepta altfel de mulțumită și era în drept să aștepte dela Rusia, pentru sprijinul hotărîtor ce i-a dat în acest războiu.

De aici înainte România a început să se întărească înlăuntru, tot mai repede, tot mai cu temei, până ce în urmă străduințele ei au fost încoronate cu ridicarea României la rangul de regat. Iarăși era o zi de Maiu, în anul 1881, când tunurile au vestit țării și lumii cea dintâiu a lor salutare unui rege nou, ear clopotele cântau mulțumind lui Dumnezeu. După ce s'a oficiat serviciul divin în catedrală, au fost aduse la palat coroanele părechii regale: mândră era mai ales a Regelui, căci era făurită din metalul tunurilor cucerite la Plevna. Când Regele a primit-o, plin de o adâncă emoțiune, și-a încheiat cuvântarea sa către popor cu o urmare »iubitei sale țări, care astăzi se încoronează prin propriile i vrednicii« și care s'a avântat până la această înălțime fără de nici un ajutor străin.

Scopul era împlinit. Drumul dela castelul Hohenzollernilor din Sigmaringen până la palatul din București — un drum plin de griji și de primejdii — era acum o cale veghiată. Prințul, de aici înainte Rege, putea să fie mulțumit, că împlinise una dintre cele mai grele probleme dintre câte s'au dat vr'odată unui Domnitor. Mândru și vesel de fiul său, scria prințul Anton, tatăl Regelui Carol: »Străduința ta cea îndelungată, luptele și grijile tale și-au pus în urmă pe cap coroana de rege. Primește în ziua aceasta mare pentru Tine, toate urările părinților Tăi, care au să-ți fie mai scumpe de cât toate urările convenționale ce-ți vor fi curgând acum din toate părțile. Unanimitatea cu care și a fost dată coroana de rege, este cea mai veghiată temelie a noii demnități, pe care ai câștigat-o cu așa de grea muncă. În orașelul, în care Te-ai născut Tu, această veste a fost fulger din senin: un fiu al orașului Sigmaringen, rege!«

Bun drum a luat în sborul său vulturul Hohenzollernilor, și trainic cuib și-a făcut în depărtata țară a Românilor. Dea Dumnezeu, ca aripile lui să aperse și să scutească multă vreme pământul românesc!

(«Albina»)

G. Cosbuc.

(După Paul Lindenberg, Berlin).

— Judecătorie cu jurați. Consemnarea juraților exmiși pe ciclul II. anul 1902 la tribunalul din Deva:

A) jurați ordinari: Benke Miklós, Schäffer Ödön, Preisig Jakab, Láng Ferencz, Botha Eremias, Zobel M. Gustav, Aurel P. Barciannu, Harth János, Schun Guido, Makkai József, toți din Orăștie; Csósz Károly, Ajvájsz Márton, Borbély Márton, Kosztin Nándor, Csernyi Emil, Csantya János, Szilágyi Ignác, toți din Deva; Jakab Fülöp, Hunedoara, Gálffy Ferencz, Hărău, Szörényi Antal, Cs.-Krisztur, Kendőf Gerő, Hațeg; Licker Viktor, Hunedoara, Betegh Károly, Hțeg, Herczeg Sándor, Cs.-Krisztur, Zeidner Gustáv, Piskitelep, Lukáts Ferencz, Benzencz, Stern Samuel, Algyógy, Berivoy János, Gyalmar, Fogarasi Zsigmond, Benzencz, Zudor László, Bács; B) suplenții: Dobozi Károly, Koncz Aladár, Beke Ferencz, iff. Moldovan Sándor, Peiser Lipot, Bajkay József, Bekker Károly, Zádornitzky József, Kroll Gyula, Krausz Henrich, toți din Deva.

Moara electrică

— Intreprinderea „Ardeleni“.

»Szászváros«, foaia săptămânală dela 22 Maiu, în Nr. 21 sub rubrica: »Nenorocire mortală în moară«, scrie: Stoian Crăciun, aplicat în moara artificială a lui Kaess, împlinindu-și datorința Duminecă dimineața, a dat saci cu făină, pe un scoc, din etagiu în car. În decursul lucrului și-a pierdut cumpeneala și s'a răzimat de o ușă, care se deschide în afară și bietul om a căzut din podul înalt chiar în creștet, în curte. A mai trăit încă 24 ore și abea Luni a scăpat de chinurile morții.

»Libertatea« dela 24 Maiu, în Nr. 22 scrie: Moarte năprasnică a ajuns pe țeranul Stoian Crăciun din Orăștie, cărauș la moara artificială a domnilor Vulcu & Comșa. Duminecă dimineața (în 18 Maiu n.) slobozind dintr'un pod de magazin niște saci plini pe un scoc, ca să cadă în car, a lunecat după un sac și a căzut în cap, sdrobindu-și gâtul și frângându-și șira spinării. Peste vre-o 20 ore a murit, fiind altfel deștept la minte până în ciasul din urmă. Il deplânge soția și copiii, între cari 3 fete minorene. Dumnezeu să-l ierte.

Moara de potcă, despre care s'a scris deja multe și despre care chiar și justiția este silită a lua lungi procese verbale, în urma acuzelor de presă ale d-lor Dr. I. Mihu și Ioan I. Vulcu, intentate redactorului acestei foi și despre cari va avea prilej și jurații competenți precum și publicul a mai auzi, în firul pertractării finale, încă și mai multe, are a doua jertfă în viața de om. Primul a fost un ucenic de boltă, copil nepriceput, pe care l-a mănăat I. Vulcu să îngrijească la încărcarea vagoanelor la stația de aici și care ajungând sub roate, a fost tăiat în două. Jertfele de om, așa se vede, nu-l împoartă pe marele neguțător și întreprinzător căftănit atunci, când este vorba de câștig pe seama lui și a tovarășilor sei vezuți și nevezuți. Nu-i îndestulită tovarășia cu moara electrică, că din venitele unui an întreg, pentru cele 30% ce i-se cuvin institutului »Ardeleana«, abea i-a dat în anul trecut 1500 cor., după-cum ne-au arătat socotealele anului 1901, mai are lipsă și de jertfe omenești.

Tovarășia, dacă este românească, apoi nu silească pe cărauși, ca chiar în zi de Duminecă să căraușască fărina.

De altcum cazul cu Stoian Crăciun poate servi de pildă pentru oamenii nostri din Orăștie, cari necinstesc ziua a șapte. »Libertatea« în acest înțeles ar fi fost datoare a scrie, că doară proprietarul și redactorul ei este chiar preot. Aci ar fi avut temă frumoasă de dezvoltat și poate mai rentabilă decât politica de care profesează, cu care a dat de mal, ca cela cu tara-ra-ra.

Este lucru constatat, că ușa, care o atinse nefericitul Stoian era încuiată, ba, că nici nu are încuietoare. *Acă paartă vina și responsabilitatea tovarășia, dacă nu cumva să va pune în cărcă »Ardeleni«, după zicala știută: »unde-i bine, nu-i de mine, unde-i rău, acolo s'eu«.*

Știm și aceea, că văduva rămasă cu patru copii minoreni, din care unul fu asetat în primăvara anului acesta, a umblat și pe la advocați, întovărășită

de neamuri, pentru a intenta proces de despăgubire. Cine, cum și pe ce cale? i-a desmântat dela proces pe nenorociți, cu promisiuni seducătoare și anume: Ioan I. Vulcu a promis văduvei, că feciorul asetat va putea căra și mai departe făină și bucate cu carul la și dela moară, ca și fiertatul seu tată; apoi va lucra din puteri, ca să-și scape feciorul dela cătănie. Auzi acolo! Vulcu cu tovarășii sei muncesc și în ale scăpării dela miliție? Mare putere și nemărginite sunt calitățile tovarășiei!

Sermană văduvă! apoi ca atare, după-ce ai rămas cu 3 fete minorene, și așa ai drept a-ți scăpa feciorul asetat dela cătănie, fără nici un ajutor de-alui Vulcu și fără cheltuială.

Este trist, că primăria din Căstănu nu a făcut arătare despre cazul întemplat, la judecătoria competentă, ca aceea să urmărească din oficiu pe acela, care poartă vina, că ușa de pricină nu are încuietoare.

Un concurs literar la 1848.

— Notițe de pe timpul renașterii noastre. —

Cetitorii nostri știu, că poetul cel mai fecund și mai mare ai Românilor, Vasile Alexandri, a luat parte pe la 1878 la un concurs literar al tuturor poezilor de neam latin — care s'a ținut în Franca, la Montpellier — și a câștigat pentru sine premiul și pentru noi Români lauda, prin poezia de toți cunoscută, »Cântecul gintei latine«.

Nu știu dacă Alexandri a mai concurat vre-odată în viață la vre-un premiu literar, afară de premiul Academiei-Române, cel mai mare premiu al ei, pe care l-a luat la 1884 cu una din dramele sale. Dar știu, că indirect el a mai concurat odată, în tinerețele lui, nu la un premiu, ci numai la o glorie literară — și n'a câștigat.

Sunt foarte puțini cari pot să știe acest lucru, pentru-că de o parte e vechiu, ear' de altă parte e închis în coloanele unei foi de peste munți, care astăzi se găsește foarte rar și numai prin biblioteci.

A fost un concurs de uriași, căci au luat parte la el răposatul pe atunci poet Vasile Cârlova, Ioan Eliade Rădulescu, Vasile Alexandri, Dumitru Bolintineanu și Andrei Murășanu. Zic, indirect, căci nimeni n'a publicat nici un concurs, nici un premiu, și precum vedeți a luat parte și un poet, mort de mult, la această întrecere. Dar' se vede, că era o concurare de puteri, din însăși felul lucrului și din timpul în care s'a făcut.

Era în anii revoluției, în 1847 și 1848. Incepuse frământările mai în toată Europa. Se înțelege, ferba și Muntenia și Moldova, ear' în Ardeal se pregăteau Români să apuce armele. La noi, dincoace de munți, nu aveam pe atunci nici o gazetă — nu puteam să avem — ca să vorbească verde și să îndrănească a-și spune focul. Eram încă ai regulamentului muscălesc. Ardelenii însă aveau mai multă libertate și foaia lor săptămânală »Foaia pentru minte, inimă și literatură«, redactată de vrednicul de vecinică pomenire George Barițiu, era singurul organ politic al întreg neamului românesc.

În articolul meu »Câmpia Libertății« spuseseam, că Ungurii erau superiori Românilor în multe de toate, că aveau arme, cetăți, bani, oameni politici și poeți.

Da, poeți cari scriau cu entuziasm fanatic, înflăcărand poporul cu fapte de ale trecutului și cântând revindcări neamului. Vörösmarty, cel mai patriot poet al Ungurilor, își scrisese nespuse de șovinista poezie »Szózat«, care începe cu maxima »Tot omul născut pe lume se fie om și Ungur«; Petöfi, gloria literară a Maghiarilor, scriese cântecul său, cântat și astăzi tot cu aceeași furie națională ca și la 1848, »Sus, Maghiare«, și alții mulți cântau pe toate coardele. Poeții Croaților cântau și ei. Numai Românii n'aveau poeți, ca să-i învețe și să-i înflăcăreze.

George Barițiu a simțit această nevoe și, cum în Adeal n'avea cui să se adreseze, a scris lui Eliade Rădulescu să facă ceva, vre-un cântec eroic sau răsboinic, care să fie marsellieza Românilor, în urmă a făcut apel la poeții din Principate. Nu vreau să zic, că acest apel ar fi fost îndemnul de a scrie pentru cei patru poeți, îndemnul există în însăși firea lor de scriitori și publiciști și în inima lor românească.

Eliade neavând nimica gata, a trimis lui Barițiu poezia lui Cârlova, cunoscută sub numele de »Marșul lui Cârlova«, scrisă pe la 1836, părându-i nu numai cea mai potrivită, dar' într'adevăr singura pe acele vremi, poezie cu caracter eroic și tirteic. Ea începe cu »Frații mei, feciori răsboinici, ascultare mamei dați; eată vremea, mic și mare armele se îmbrățișați«. Barițiu a publicat-o în Nr. 1 al foii sale din 1848 (la 5 Ianuarie). Eliade i-a trimis în urmă, mai în vară, un cântec de cinci strofe scurte, semnat »Un Român« și publicat la 14 Iunie, intitulat »Hora Ardealului«, care a fost cântat multă vreme în Ardeal pe melodia unei doine, dar' n'a fost nici eroic, nici răsboinic și afară de versurile »a sosit ziua dreptății, ziua sfântă a libertății« n'are nimic din ce trebuie să aibă un cântec național în vremuri de furtună. Interesant e acest cântec numai întru atâta, că el a inspirat, unsprezece ani mai târziu pe Alexandri să scrie »Hora Unirii« și strofa întâiu (»Haid să dăm mână cu mână«, etc.) e luată de-a gata fără nici o schimbare din Hora Ardealului a lui Eliade.

Marșul lui Cârlova a făcut lucruri mari în Ardeal. Era Credeul Românilor. Dar nu spunea, totuși pe deplin, ceea-ce le trebuia Românilor. Se înțelege, trebuiau să vină și alți poeți să încerce lira și norocul. Cel dintâiu a fost Alexandri. În nr. dela 24 Maiu al Foii el publică poezia »Cătră Români«, care de altfel se publicase mai întâiu ciuntită de cenzură într'o gazetă din Moldova. Cu mult mai puternică decât a lui Cârlova, ea totuși nu era potrivită să devie o marsellieză, fie a Ardelenilor, fie a întregului neam român, pentru-că era prea parțială în cereri și revindcări și prea teoretică, fără să expue nimic practic și să pue degetul pe rană.

După Alexandri a încercat Andrei Murășanu, care și-a publicat al său »Răsunet« — poezia de astăzi »Deșteaptă-te Române« — la 21 Iunie tot într'aceeași foaie. Bolintineanu și-a publicat poezia sa »Cătră Români« la 15 Noemvrie, însă dintre toate acestea a fost cea mai fără efect din cauza lirismului prea dulce și gingaș — ca pildă, zice într'un loc: »sub protecția străină patria a suferit, cum în mâna unui barbar, sufere o albă floare«,

într'un marș răsboinic să vorbești de flori albe, e una, și alta să vorbești ca Murășanu »de fulgere să piară, de trăsnet și pucioasă!« Aici miroase a praf de pușcă!

Dintre aceste cinci poezii cari au născut să ajungă la gloria unei marselleze, numai una mai trăește astăzi, se mai recitează și se mai cântă și e în deobște cunoscută. Și nu e a celui mai bun poet, e a celui mai slab dintre ei, dar devenit mare tocmai prin faptul că a scris această poezie. Fără îndoială, Murășanu ca Ardelean știa mai bine ce are și ce trebuie să spue Ardelenilor; a priceput însă se spue totodată păsurile întregului neam. Melodia a contribuit și ea la perpetuarea poeziei.

Dar n'avem să căutăm noi aici care au fost cauzele de a rămas această poezie, ear celelalte au fost uitate, căci aceasta se poate eface numai într'un studiu literar. Eu am voit să fac numai cunoscut cetitorilor un episod din istoria noastră culturală, un »concurs literar« din vremea părinților nostri.

(„Familia“)

G. Coșbuc.

NOUȚĂȚI

— **Convocare.** Meseriașii români din Oraștie sunt prin aceasta invitați a participa la adunarea generală extraordinară ce se va ținea *Duminică în 1 Iunie n. a. c. la 2 ore p. m.* în localul »Secției ind.«, casele »Ardeleni«.

— **N'a avut feteire de durată bucuriei.** La defilarea dela 10 Maiu, a luat parte și un preot — cu numele Cosma — cu multe decorății pe piept. Acel preot a murit a doua zi după defilare. Dăm după »Universul« amănuntele următoare:

Cosma Iorgu, în 1877, era un tânăr în vârstă de 24 ani. În vremea aceea oștile românești treceau Dunărea pe câmpiile Bulgariei, ca să răscumpere cu prețul sângelui independența țării. Printre cei dintâiu, cari intrară în foc, a fost sergentul Cosma Iorgu, din regimentul 10 dorobanți. Cosma s'a bătut cu Turcii și a desfășurat un eroism neîntrecut, care a pus în admirare pe șefii și pe însuși Regele. Pe câmpul de luptă, pieptul lui Cosma Iorgu a fost umplut de decorății. După terminarea răsboiului și după ce-și văzu visul cu ochii, Cosma se retrase din armată cu corpul ciuruit de gloanțe. Și viteazul soldat, părăsind casarma, se făcu călugăr la mănăstirea Ciolanu, din jud. Buzău.

Pentru ziua de 10 Maiu, aniversarea de 25 ani de la independența României, venise ca să defileze și acest veteran. El a trecut mândru, maiestos, prin fața Marelui Căpitan, care odinioară îl conduse la Plevna și Vidin. Dar în ziua de 10 Maiu fusese ploaie torențială și veteranul, în vîrstă de 50 ani, stătu de dimineața și până la 2 după amiază în mijlocul ploii, care îl udase până la piele. Seara, neavând unde să se culce, fu primit la »Asilul sêracilor«, ear' dimineața, la ceasurile 4, încetă din viață. Viteazul soldat de odinioară probabil va fi înmormântat pe cheltuiala țării.

— **„Gott erhalte“ interzis.** În săptămâna trecută au fost mari sărbători în Budapesta, la cari au participat și Maiestatea Sa, mai mulți arhiduci și archiducese și membri ai Casei Domnitore.

Sărbările în ziua primă au fost deschise cu imnul popular »Gott erhalte«, pe care, după cum scriu foile maghiare, — cu mult necas — publicul l-a ascultat cu capetele descoperite.

În ziua a doua a sărbătorilor — scrie »Magyarország« cu multă bucurie — »Gott erhalte« nu s'a mai cântat, și mai mult, afirmă, că nu s'a cântat la expresa dorință și poruncă a Maiestății Sale.

Firește, că foile maghiare au iubilat de bucurie, că »imnul urgisit« nu se va mai cânta

în Ungaria nici când la nici o sărbare, afară de cele militare.

Bucuria patrioților a fost de scurtă durată.

»Budap. Tud.« drept desmințire a celor scrise în chestiunea aceasta de presa maghiară — dă un comunicat oficios și între altele scrie următoarele:

»Din împrejurarea, că la a dona serată a jocului cavaleresc musica militară n'a cântat imnul popular, cu ocaziunea sosirii Maiestății Sale, foile opoziționale trag concluziunea, că cercurile normative nu mai țin samă de cântarea imnului popular în Ungaria.

»Drept lămurire declarăm, că în partea, aceasta nu s'a făcut nici o schimbare în regulamentele existente și, că nimeni n'are intenții de a face o astfel de schimbare.

»Faptul e, că Maiestatea Sa a împărțit verbal organelor curții și a dispus, ca de data aceasta musica să nu-l primească cu imnul popular, nici să nu-l cânte când se va depărta fiindcă s'ar putea întâmpla să vină mai târziu și să plece mai curînd dela sărbare. Aceasta și nimic altceva n'a fost cauza pentru care imnul nu s'a cântat.

Foile maghiare sunt tare opărite după acest comunicat.

— **Politișt hoț.** Câte-odată chiar cei chemați să păzească ordinea și siguranța averii, atentează la liniștea și siguranța locuitorilor. În timpul din urmă s'au întâmplat în orașul Cașovia din Ungaria-nordică mai multe spargerii împreunate cu furt, fără să se poată da de urma făptuitorului. Acum în fine s'a descoperit, că hoțul a fost însuși polițiștul George Balogh, care fiind trimis să supravegheze noaptea siguranța publică, spărgea și jefuia însuși prăvăliile și atară de aceea fura, ce numai putea, dela superiorii și colegii sei de serviciu. Această meserie a practisat-o de mulți ani, fără să i-se dee de urmă. În fine i-s'a infundat.

— **Lui Balmatschhoff i-s'a oferit grațierea.** »Localanzeiger« află din Petersburg, că s'a oferit lui Balmatschhoff, ucigașul lui Sipiagin, grațierea, dacă dînsul ar fi voit să spună numele complicilor sei. Balmatschhoff a refuzat. Totuși Tarul Nicolae voia să-l grațieze, schimbându-i pedeapsa cu închisoare pe viață. La aceasta s'a opus noul ministru de interne Plehve, zicînd, că trebuie să se dee un exemplu. Se spune, că la arestarea lui Balmatschhoff, ucigașul lui Sipiagin, se găsise în buzunarul lui o notă cu patru nume de înalți funcționari ruși, cari erau designați a fi uciși.

— **Pertractările** de pace între Buri și Englezi. De o lună și jumătate generalii Buri pertractează cu comandantul suprem al trupelor engleze asupra modalităților, sub cari să se încheie pacea între aceste două popoare. Până acum însă nu s'a ajuns la nici un rezultat, căci Burii persistă în pretenziunea lor fundamentală de a se asigura independența republicelor Transvaal și Oranje. În zilele trecute din nou s'au adunat capii Burilor în orașul Vereening, ca să se sfătuească asupra condițiilor de pace. E curios, că ca mera engleză a votat în timpul din urmă cu repeziune speșele pentru continuarea răsboiului sud-african, ca să documenteze Burilor, că Englezii, la cas, că Burii nu primesc condițiile, sunt pregătiți la continuarea energică a răsboiului.

— **Furt cu spargere în Lugoj.** În noaptea de 16 spre 17 Maiu n., făptuitori până acum necunoscuți au comis în locuința privatierului Francisc Kirschek din Lugoj un furt cu spargere. Făptuitorii au spart un scrin, din care au luat un libel de depuneri în sumă de 2440 cor., apoi 37 napoleondori, 5 monede de câte 5 cor. și 5 de câte 1 coroană. Bănuiala cade asupra unei cafe de mäsar, care a dispărut din Lugoj.

În urma curentării, făptuitorul a fost prins și deținut de poliția de aici — Oraștie — pe baza descrierii personale.

Polițiștul Adam Kiș din loc a fost acela, căruia i-a venit suspect, un tânăr, care purta ghete galbene, ca și cel curentat.

Respectivul s'a dat de Klein Imre. Bani aflăți la el însă au descoperit pe făptuitor.

Numitul tânăr a petrecut mai multe zile în comuna învecinată Turdaș și a tractat pe mai mulți cu beutură, ba a făcut și promisiuni de căsătorie fetei Maria Lupșor din Turdaș.

ECONOMIE

Producțiunea și comerțul cu ouă

Ouăle ca substanță alimentară prin principiile nutritive pe cari le conțin joacă un rol însemnat în economia domestică. În toate timpurile și în tot locul oul în nutrirea omului a ținut și ține un loc important, pentru-că este timpul alimentului complet, din care se formează țesăturile de care organele omului au absolută necesitate.

Un comerț foarte mare se face cu acest articol pe piețele de consumațiune din Europa.

Parisul consumă anual mai bine de 26.914.956 kilograme de ouă, ceea-ce face 538.299.120 de ouă calculat câte 20 de kilogram. Locuitorul Parisului consumă în mijlociu câte 212 ouă pe an.

Londra cu cei 5.000.000 și mai bine de locuitori consumă anual cifra enormă de 1.200.000.000 ouă importate în majoritate din Finlanda. Egipt, Turcia, Austro-Ungaria, etc. kilogramul de ouă (20) se vinde în mijlociu cu 1.45 lei pe piața Parisului. Pe piața Londrei kilogr. de ouă atinge cifra de 1 leu și 60 bani. În lunile de iarnă oul, cu top-tanul pe piața Parisului, atinge cifra de 16 bani bucata.

Cu toate acestea producțiunea și comerțul de ouă în țară la noi sunt cu totul neglijate, ear' agricultura din acest important produs nu trage aproape absolutul nici un folos bănesc.

Clima țării românești pe de altă parte convine în mod admirabil la creșterea păsărilor.

Pe când Austro-Ungaria și mai cu seamă Turcia exportează ouă în Englitera, sunt aproape convins, că ouălor românești nu li-s'a făcut nici onoarea — din vina noastră, — să fie gustate în Plum-puddingurile englezești (prăjituri făcute cu ouă).

În anii din urmă agricultura noastră a suferit strașnic, fie din cauza întemperiilor, fie din cauza supra-producțiunii grânelor, care a micșorat prețurile lor.

Mijloacele de îndreptare cari s'au produs până în prezent sunt vagi și foarte problematice. Și cu toate acestea există un mijloc de îndreptare și de ameliorare, mai cu seamă pentru micul agricultor, însă la care dînsul nu se oprește, pentru-că nu-i dă mijlocul ca să se îmbogățească dintr'odată și pentru-că mijlocul pe care-l propui reclamă muncă, perseverență, pricepere etc.

Mijlocul este cel următor:

Agricultorul pe lângă nevariabilele produse ale pământului: grâu, porumb, etc. să se ocupe și de produsele accesorii ale agriculturii, creșterea păsărilor de curte, a stupăritului, etc., a culturii pomilor și fructe, etc., cari sunt niște isvoare nesecate de bogăție, cari i-ar mări sigur resursele și i-ar îmbunătăți traiul.

Pentru a arăta importanța acestor resurse să luăm un exemplu:

Danemarca în fața crizei agricole generală ce bătue piețele internaționale prin nevînzarea cu preț a grânelor, și-a transformat pământurile arabile în fânețe abundante, cari hrănesc turme considerabile. Danemarca, o țară cu o suprafață de 3 ori mai mică ca a noastră, a exportat în 1896 64 milioane kilg. de unt, reprezentând o valoare colosală de 165.175.000 lei. As-

tăzi chiar unul faimos de Isigny este concurat chiar pe piața Parisului de produsele Danemarcei. Iar noi, o țară eminentă agricolă, de 3 ori mai mare ca Danemarca, cu pământuri și fânețe excelente, nu exportăm nici măcar pentru o centimă din acest produs.

Pentru-ca cineva să aibă o idee despre importanța pe care producția ouălor bine condusă poate să o ia în veniturile micului agricultor, eată ce găsim în jurnalul »l'Aviculteur« în această privință.

Un mic cultivator hrănea 407 găini. Cheltuelile de întreținere s'au ridicat în cursul anului la 1751 lei, ear' venitul net obținut în curul aceluiași an s'a ridicat la suma de 918 lei și 70 bani. Fiecare găină cu produsul puilor a raportat 3 lei și 25 bani. 1) Și când te gândești că în țara românească câți cultivatori și câți pensionari ar putea să-și îmbunătățească traiul și să se îmbogățească din aceste produse cu totul neglijate la noi!

Pentru-ca producția și comerțul ouălor să reușească pe deplin la noi, se cer mai multe condițiuni.

În primul rând se cere oare-cum îmbunătățirea rasei și a varietăților de găini ce se găsesc la noi. Nu doară că varietățile noastre sunt detestabile. Găina noastră este ouătoare, ear produsul ei incontestabil este foarte gustos. Danemarca și-a ameliorat în ultimul timp considerabil produsele sale de această natură.

În comerțul internațional se cere că ouăle să fie gustoase și voluminoase.

1) L'Aviculteur — anul 1899, pag. 153.

Prin selecțiune (alegere) s'ar mai putea îmbunătăți mult, cred, produsele găinilor noastre. Păsările cer o mare îngrijire și o excesivă curățenie. Cea mai mică neglijență sau nepricepere se plătește scump în creșterea păsărilor.

(„Jurn. Societ. Centrale Agric.“) C. H. Teodorachy.

(Va urma).

P. T.

Avem onoare a Vă aduce la cunoștință, că am deschis în Budapesta, Strada Vörösmarty 60/a

Tipografia »Poporul Român«.

Ținând cont de progresul ajuns pe acest teren, am arangiat tipografia cu cele mai nouă caractere de litere și ornamente, comande din cele mai renumite turnătorii din loc și străinătate, așa că suntem în plăcuta pozițiune de a tipări tot felul de lucrări, ce cad în această branșă, în stilul cel mai modern.

Ținta principală ne e a ținea pași cu tipografiile străine și în modul acesta a ridica nivelul artei tipografice românești.

Având aceasta în vedere și cunoscând și iubirea de neam a P. T. D-Voastră, ne luăm voie a vă ruga, ca să contribuiți la înflorirea acestei tipografii prin comande de ori-ce categorie, cari aparțin acestei măestrii.

Îndeosebi rugăm pe On. Direcțiuni ale băncilor noastre, să binevoiască a ne sprijini în întreprinderea asta.

Cu deosebită stimă:

Ioachim Lainer, Dimitrie Birăușiu,
proprietarii Tipografiei »Poporul Român«.

DESCHIDERE de BĂI în GEOAGIU (Feredeu).

Am onoare a aduce la cunoștința On. public, că în **25 Mai n. a. o. am deschis băile dela Geoagiu (Feredeu).**

Mă voi nisui să câștig plăcerea onoraților oaspeți cu mâncări alese, cu cele mai bune vinuri și cu bere de Steinbruch, servite preventor, pe lângă cele mai moderate prețuri.

Pentru distracția onoraților oaspeți, vor sta la dispoziție totdeauna parcul din împrejurime cu cărări întreținute în stare bună, cuglărie și Lawn-Tenis.

Dela 20 Iunie încolo am angajat capela I. din Orăștie, sub conducerea capelmeșterilor GOGI-RUDI.

Societăți excursioniste mai mari: ȘCOALE, REUNIUNI, capătă prețuri scăzute în mod însemnat.

Pentru societăți mai mici, și singuratici, cari stau numai câte o zi la băi, am făcut un preț redus de 6 cor., pentru care le servesc dejun, prânz și cină, baie de 2 ori și 1 loc în trăsura dela gara Romosului la băi și napoi.

Dela deschiderea băii până în 20 Iunie și apoi din 20 August până la sfârșitul sezonului, prețurile chiriilor se socotesc cu 50 percente mai ieftine.

Recomandând aceste băi bunevoioște a on. public și rugându-mă pentru numeroasă cercetare, semnez

cu distinsă stimă

Anton Sklenarik,

arândator de băi.

„DACIA“

institut de credit și economii, societate pe acții.

Răședința societății: **Orăștie** (Szászváros, Broos).

Birourile societății se află în casele proprii:
(Strada Berăriei nr. 12 lângă posta regească).

Capital social 100.000 cor.

Operațiunile societății sunt:

A) primește depuneri spre fructificare.

a) depuneri fără anunț până la 100 cor. 5½%.

b) depuneri mai însemnate cu anunț de un an cu 6%.

c) depuneri făcute de biserici, școale, corporațiuni culturale ori cu scop de binefacere cu 6%.

Contribuția erarială pentru sumele depuse se plătește prin institut.

Regulamentul special pentru depuneri se cuprinde în libelul de depuneri.

Depuneri, ridicări și anunțări se pot face și prin postă și se rezolvă fără întârziere.

B) Acoardă credite personale pe lângă cambii sau obligații cu caventați.

C) Acoardă împrumuturi pe efecte.

D) Acoardă împrumuturi pe lângă siguranță ipotecară.

E) Institutul ramul de amanetare pe aurituri, argintării, pe lângă dispozițiile legale existente, procurându-și concesiunea forului competent.

F) Cumpără și vinde efecte publice, pe cari în cas de lipsă le poate lombarda.

G) Cumpără și vinde realități.

H) Cumpără și vinde ori-ce lucruri mobile.

I) Tot felul de întreprinderi comerciale și economice, în societate cu alții ori singură.

K) Finanțează patente.

L) Arândează și exarândează realități și alte drepturi și întreprinderi de tot soiul.

Direcțiunea.

„Minerva“ inst. tipogr., societate pe acții

in Orăștie Szászváros.

Opuri —
Bilete de log. —
Broșuri —
Circulare —
Bil. de vizită —
Invitări —
Bilanțuri —
Acții —
Cap. de epist. —
Placate —
Ord. de dans —
Adrese —
Compturi —
Note —
Preț Curent. —
Anunțuri —
Registre —
Imprimare —
Couverte —
Bilete de cun. —
Etc. etc. etc.

Există deja de 14 ani și este provăzută cu tot felul de material necesar, ca ori-care altă tipografie.

Institutul Tipografic

„Minerva“

pe lângă că efectuește ori-ce comande repede și cu prețuri moderate, se îngrijește totodată ca toate acelea să fie estetic lucrate și fără erori.

Până de present se bucură de spriginul celor mai îndepărtate orașe. Dovadă aceasta despre promptitudinea și acuratețea cu care efectuește ori-ce lucrare.

Ca unica tipografie românească în acest mare comitat, se roagă de binevoitorul sprigin al celorlalte institute rom., precum și al privaților.

